

Yttrande

2022-09-05

Miljödepartementet
103 33 Stockholm
m.registrator@regeringskansliet.se

Handläggare:
Anna Kaijser

Regeringskansliets dnr: M2022/00841

Formas dnr: 2022-01952

Remissvar avseende Miljömålsberedningens delbetänkande Sveriges globala klimatavtryck, SOU 2022:15

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har granskat innehållet i rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Formas, som forskningsråd för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, ska bidra till en hållbar utveckling, där vi möjliggör kunskap som bidrar till att nå svenska och internationella hållbarhetsmål. Formas tillstyrker Miljömålsberedningens delbetänkande, då vi bedömer att det ligger i linje med nationella och internationella klimatmål samt flera av de globala mål för hållbar utveckling som formuleras i Agenda 2030, och som Sverige förbundit sig att sträva mot.

Formas ser positivt på de förslag som presenteras i delbetänkandet, men vill samtidigt betona vikten av kontinuerlig utvärdering och att uppfyllandet av målen informeras av aktuell forskning och vetenskaplig evidens.

Formas synpunkter

Formas anser att temat för Miljömålsberedningens delbetänkande är mycket välmotiverat, då en minskning av utsläpp från konsumtion är centralt för att uppfylla nationella och internationella klimatmål, och för att minimera effekterna av klimatförändringarna. Detta har fastslagits i forskning, exempelvis i den senaste rapporten från IPCC. Formas välkomnar initiativet att införa nationella utsläppsmål på konsumtionsområdet, samt mål för den svenska exportens klimatnytta. Den breda förankringen i samtliga riksdagspartier bedömer vi som positiv för de långsiktiga möjligheterna att genomföra förslagen i delbetänkandet.

Delbetänkandet innehåller en djupgående beskrivning av problembilden inom de olika sektorer som omfattas av förslagen, existerande svenska och internationella överenskommelser och mål, samt de förväntade effekterna av förslagen. Delbetänkandet förefaller vara väl grundat i forskning inom en bredd av discipliner och ämnesområden, vilket Formas ser positivt på. Det är även väl

förankrat i underlag från FN:s klimatpanel IPCC, Internationella energirådet IEA, det svenska klimatpolitiska rådet, och andra relevanta internationella och svenska aktörer.

Formas ser positivt på förslaget i kapitel 10.2 om en ny strecksats inom Generationsmålet om att Sverige senast 2045 ska ha ett negativt globalt klimatavtryck. Detta är högst relevant givet omfattningen av klimatutmaningen och vikten av snabba utsläppsminskningar.

Formas är även positiva till de lagförslag som presenteras i delbetänkandets kapitel 1 gällande krav på beaktande av klimatmålen i offentlig upphandling. Dock finns inget förslag på ett siffersatt mål för utsläppsminskningar inom offentlig upphandling, och vi bedömer att en avsaknad av ett sådant siffersatt mål kan försvåra uppföljning och utvärdering.

Kapitel 10.3 och 10.4 innehåller målsättningar för Sveriges klimatpåverkan från konsumtion respektive för klimatnyttan från svensk export, båda fram till 2045. Formas ser positivt på att tydliga målbanor tagits fram på dessa områden, och på att de är separerade från varandra då det ökar tydligheten och skapar bättre förutsättningar för uppföljning och utvärdering.

Formas vill särskilt betona just vikten av uppföljning och kontinuerlig utvärdering av och reflektion kring målen för konsumtionens klimatpåverkan respektive exportens klimatnytta. Om sådana mål införs kommer de att vara de första i världen i sitt slag. Detta motiverar i sig kontinuerlig utvärdering och analys, för Sveriges och andra länders möjlighet att dra lärdom av erfarenheterna. Utsläppsminskningar och deras påverkan på klimatet är komplexa och beroende av oräkneliga faktorer från lokal till global nivå, vilket ger ytterligare skäl för utvärdering och möjlig revidering med utgångspunkt i forskning om klimatförändringar och utsläppsminskningar.

I delbetänkandets kapitel 10.5 presenteras förslag på hur uppfyllelsen av målbanorna ska följas upp, med tydliga uppdrag till Statistiska Centralbyrån och Naturvårdsverket om att ta fram statistik och scenarier, och kontrollstationer vart fjärde år med en första kontroll 2027. Formas ser positivt på dessa förslag då uppföljning och kontinuerlig utvärdering och reflektion är viktigt för målens genomförbarhet. Vi anser att Statistiska Centralbyrån och Naturvårdsverket – är väl lämpade för dessa uppdrag. Delbetänkandet lyfter i samma kapitel även att uppföljning av målen för konsumtionens klimatpåverkan och exportens klimatnytta borde ingå i Klimatpolitiska rådets existerande uppdrag att årligen utvärdera regeringens politik i förhållande till klimatmålen, vilket Formas håller med om. Formas anser att det även kan finnas behov av oberoende forskning som från ett tidigt skede följer målen från tillkomst till uppföljning.

Centralt för genomförandet av målen är också frågan om åtgärder och styrmedel. För att nå de mål som föreslås i delbetänkandet kommer olika typer av styrmedel att behöva tillämpas. Här vill Formas särskilt framhålla vikten av att styrmedel utformas, och objektivt utvärderas löpande, utifrån relevant forskning. På detta dynamiska och föränderliga område kommer det även att behövas fortsatta satsningar på forskning av det slag som exempelvis finansieras inom det 10-åriga nationella forskningsprogrammet om klimat, vilket koordineras av Formas.

De förslag som läggs fram i delbetänkandet kommer att påverka olika grupper i samhället på olika sätt, utifrån de konkreta styrmedel och åtgärder som införs. En politik för omfattande minskningar av utsläpp från konsumtion kan förväntas innebära betydande livsstilsförändringar, liksom tidigare större samhällsomställningar (industrialiseringen, urbaniseringen, digitaliseringen, mm). En sådan politik är svår att genomföra utan bred folklig acceptans. Inom det nationella forskningsprogrammet om klimat är styrning för att möta klimatutmaningarna, produktion och konsumtion i linje med klimatmålen, samt rättvisa och demokrati i klimatomställningen prioriterade teman. Mycket kunskap finns redan på dessa områden, och det kommer att behövas fortsatt kontinuerlig forskning och stärkt koppling mellan kunskap och politik. Formas vill framhålla betydelsen av att politiken och klimatarbetet fortsätter att utgå från kunskap från samtliga vetenskapliga ämnesområden.

Beslut i detta ärende har fattats av tf generaldirektör Emma Gretzer, efter föredragning av forskningssekreterare Anna Kaijser. I beredningen har även John Tumpane, chef för miljöavdelningen, och Erik Eriksson, chef för avdelningen för analys och policy, deltagit.

Beslut om denna remiss har fattats digitalt och saknar därför nammunderskrifter.

Emma Gretzer

Anna Kaijser